

AKKERVONDSTEN UIT WOERDEN

door Piet Smiesing

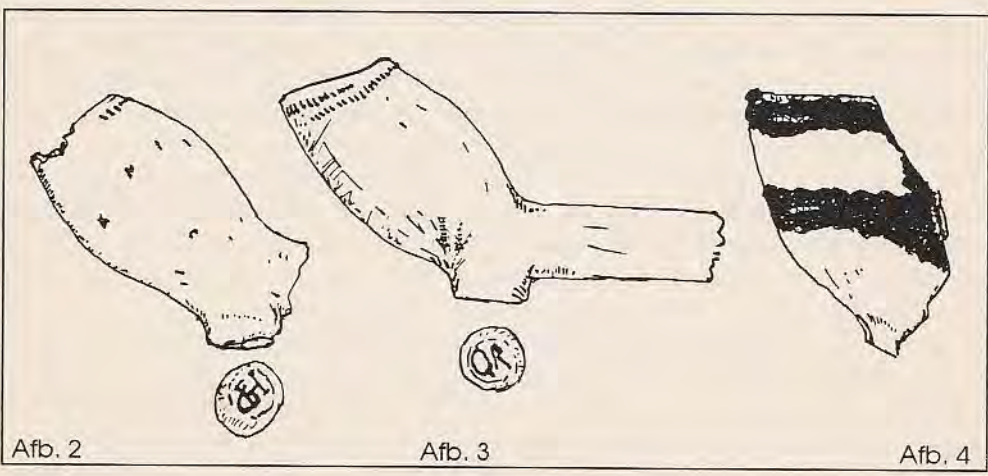
Inleiding

In augustus 1996 kreeg ik van de heer S. Pels uit Woerden een flinke emmer pijpenkoppen, die hij in de loop der jaren op akkers rondom Woerden had verzameld. De Woerdense amateur-archeoloog, zelf geen pijpenverzamelaar, zocht en vond een goede bestemming voor zijn vondsten.

Naast het bewaren van het materiaal kunnen de merken op de pijpenkoppen een bescheiden inzicht geven over het gebruik van pijpen rondom Woerden. Want niet alle afgedankte pijpen kwamen via de mest uit de beerput op het land terecht. Bovendien is het interessant om uit te zoeken of de merken op de verzamelde koppen kunnen wijzen op een mogelijk Woerdense pijpenindustrie. Cor van der Kooij toonde al eerder in een artikel aan, dat het wapen van Woerden als pijpenmakersmerk is gebruikt. Het onderzoek naar een Woerdense pijpenindustrie is nog niet gestart, maar mogelijk kunnen onbekende merken, of bekende nog niet aan een maker toegewezen merken, uit deze stad afkomstig zijn. Ook is het interessant om te zien welke pijpenmakers de stad Woerden en omgeving als afzetgebied hadden. Woerden ligt immers niet alleen dicht bij Gouda, maar ook bij Alphen aan de Rijn, Gorinchem, Leiden en Schoonhoven en Utrecht (*afb. 1*). De 675 pijpenkoppen zijn in vier groepen te verdelen, nl. 146 koppen uit de 17e eeuw, 373 gouwenaars of ovoïden, 141 ongeglasde 18e-eeuwse pijpenkoppen met of zonder bijmerk, en 15 stuks late, 19e/20e-eeuwse modellen.

Zeventiende-eeuwse pijpenkoppen

Het is opmerkelijk, dat van de groep 17e-eeuwse pijpenkoppen maar liefst 84 exemplaren (60%) een hielmerk hebben, 13 exemplaren hebben een roosmotief op de zijden en 3 exemplaren hebben een complete reliëfversiering. Door het eeuwenlange verblijf op het land zijn de pijpenkoppen behoorlijk aangetast. Hierdoor is een deel van de merken niet meer te onderscheiden. Het is niet duidelijk waardoor de sterke verwerking werd veroorzaakt. Mogelijk is het een combinatie van factoren: nl. de samenstelling van de grondsoort, bemesting en de gebruikte kleisoort van de pijpen. Vooral door de merken zijn we in staat om de plaats van productie vast te stellen. Van de 67 leesbare merken komen er 35 uit Leiden. Hierdoor hebben we een aanknopingspunt voor het herkennen van het specifieke model. Het Leidse type heeft een knolvormige kop met een 'hoge bochel' aan de voorzijde. Het Gorinchemse type heeft dezelfde knolvorm maar een 'lage bochel'. Tussen deze twee types zijn weer vele overgangsvormen, w.o. het

Rotterdams model. Beide types zijn, naast overgangtypes, ook in een behoorlijk aantal vertegenwoordigd in de ongemerkte koppen. Omdat het toewijzen van ongemerkte pijpen, aan de hand van de modellen, aan bepaalde productiecentra tot de moeilijkste of haast onmogelijke opgaven behoort, beperken we ons tot de bekende 17-eeuwse pijpenmakersmerken.

De 35 pijpen met Leidse merken zijn: DS (Dirck Salomons of Samuels; 2 exemplaren van monogram RH (mogelijk van Reyer Heydricz); 2 exemplaren; 2 exemplaren ID bekroond door drie lelies (Jacob Dircks); IW (Joris Wright); MC (Matheus Cornelis); 2 exemplaren de Leidse sleutels en het merk HB dat met 26 exemplaren het sterkst is vertegenwoordigd. Dit merk van de pijpenmaker H.H. Beyfort of Herry Beffert komt maar liefst in zeven variaties voor.

Verder leverden de Woerdense akkers 8 pijpenkoppen op met merken uit Gorinchem en 12 gemerkte Goudse koppen. De resterende merken zijn wel bekend, maar kunnen nog niet aan een bepaalde pijpenmaker toegewezen worden.

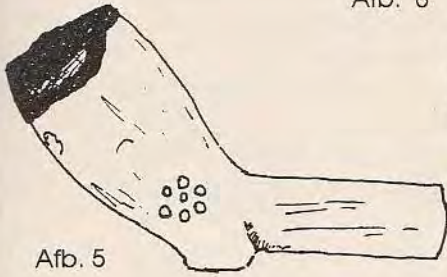
Twee merken werden nog niet eerder door mij gevonden en zijn bovendien niet te traceren in de bestaande literatuur, nl. een monogram van de letters GH en het merk QR (*afb. 2 en 3*). Het model van de pijpenkop met het merk QR komt overeen met een kop met glazuurdruip (*afb. 4*). Mogelijk betreft het hier merken van de 17e-eeuwse Woerdense pijpenmakers, ook de vondst van een beroekte, gedeeltelijk door glazuur bedekte pijpenkop met een laag roosmotief, zou in die richting kunnen wijzen (*afb. 5*).

Gouwenaars

De grootste groep van de vondsten, 373 exemplaren, bestaat uit gouwenaars of ovoiden. Dankzij het boek 'De "gouwenaars" van Alphen aan den Rijn' weten we, dat deze beroemde lange Goudse pijp ook in andere pijpenmakerscentra werd geproduceerd. Afwijkingen van het Goudse waarborg, het wapen van Gouda, dat vanaf 1739 werd gebruikt, kenmerkt het Alphense product. Afgaande op het gesjoemel met stippen in het Goudse wapen werden de volgende merken op pijpen uit Alphen herkend: CB gekroond (4 ex.); de zon; de molen, de bot en de lelie.

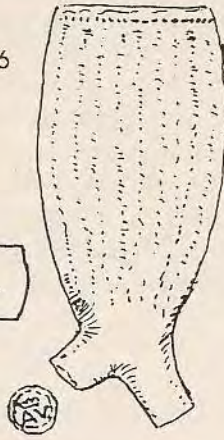
Het merk de keeshond van Cornelis van Rijk en ook twee koppen met het merk CB van Pieter Boot hebben geen bijwapens. Hierdoor is het goed mogelijk, dat koppen zonder bijwapens, maar die toch duidelijk na 1739 gedateerd kunnen worden, gemerkt met de speelman, AV, BVB en de gestileerde K (*afb. 6,7*), eveneens uit Alphen afkomstig zijn.

Bovendien schuwden de Alphense pijpenmakers het gebruik van het echte Goudse wapen op hun pijpen niet. De gouwenaars op *afb. 8 en 9* met het merk het scheepje en twee sterren opzij van de hiel en de grote ongeglaasde kop met het hielmerk de ster zijn waarschijnlijk van de Alphense

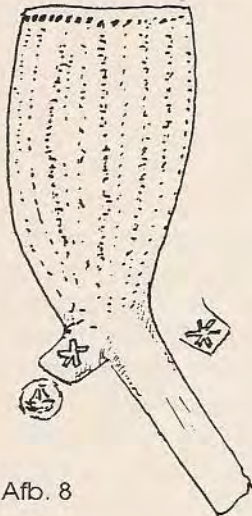
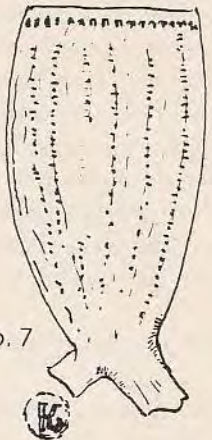

Afb. 5

Afb. 6

Afb. 7

Afb. 8

Afb. 9

Afb. 10

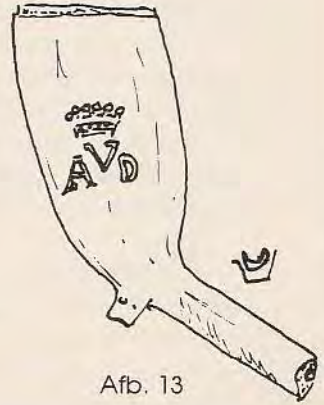
Afb. 11

Afb. 12

Afb. 13

fabrikant G.J. Schildt. Op *afb. 10* zien we een ongeglaseerde gouwenaar met acht stippen in het Goudse wapen en het hielmerk 24. Een gedrongen ovoïde kop met het hielmerk HHH heeft zelfs 10 sterren in het Goudse wapen (*afb. 11*). Mogelijk kunnen we de merken gekroonde 24 en driemaal H aan het oeuvre van de Alphense ateliers toevoegen.

Tot slot moet nog gewezen worden op de twee exemplaren met het onbekende merk QB (*afb. 12*). Het merk QB heeft als bijmerk een ster i.p.v. een wapen. Hierbij kan gedacht worden aan Alphen maar ook aan Woerden als productieplaats. Voorzichtigheid blijft echter geboden, zolang we de pijpenmakers nog niet kennen.

Korte, grove pijpen

Korte, grove pijpen met of zonder zijmerk zijn globaal te verdelen in drie modellen:

- het trechtermodel met schuine mond
- een gedrongen eitje
- en een hoog eivormig model met rechte mond.

Het is opmerkelijk dat op de rond Woerden gevonden koppen van de korte, grove pijpen nagenoeg geen bijmerken voorkomen. Slechts 13 van de 141 ongeglaseerde koppen zijn voorzien van bijmerken. Zoals reeds vermeld werd het Goudse product vanaf 1739 naast het pijpenmakersmerk ook voorzien van één Gouds wapen voor de beste soort of twee wapens plus de letter S voor de mindere soort. Tot de mindere soort behoren de korte, grove pijpen die vooral in Gorinchem, Schoonhoven en Utrecht werden vervaardigd. Indien de pijpen vòòr 1739 zijn gemaakt, missen ze natuurlijk altijd de bijmerken. Vergeleken met pijpenkoppen die wèl bijmerken met S vertonen en met die waarvan de makers bekend zijn, stamt het merendeel van deze groep uit de laatste helft van de 18e eeuw.

Duco baseert de datering van koppen met zijmerken op de uitvoering van de kroon boven het merk. Hij meent, dat de parelkroon boven het zijmerk in de tweede helft van de 18e eeuw niet meer voorkomt (1). Dit gaat niet alleen op voor de Utrechtse pijpenmakers, die vooral korte, grove pijpen maakten, maar ook voor de producten op de *afb. 13 t/m 17*. Deze pijpenkoppen stammen uit de tweede helft van de 18e eeuw en hebben zijmerken gedekt met een parelkroon.

Uit bovenstaande mogen we concluderen, dat Goudse pijpenmakers in de tweede helft van de 18e eeuw een onbelangrijk aandeel hadden in de productie van de korte, grove tabakspijp. De Goudse pijpenmakers hadden immers het monopolie van het Goudse wapen als bijmerk en zullen dit waarborgsmerk zeker op al hun producten hebben aangebracht.

Afb. 14

Afb. 15

Afb. 16

Afb. 17

Afb. 18

Afb. 19

Afb. 20

Afb. 21

Afb. 22

De zijmerken

De koppen uit deze groep hebben knorren, rozen, en zijmerken. Het is me opgevallen, dat de gekroonde vissen, de eiermand en de "sierkan" vooral op het gedrongen ei-model voorkomen. De overige figuurmerken, het M/N-type en de cijfermerken komen vooral op de hoge ei-vormige modellen voor. De lettermerken en de gepokte roosversiering worden vooral op trechters met schuine mond gevonden. Op *afb. 18* is een bijzondere vorm van een roosversiering te zien: de roos op de linkerzijde is naar boven verschoven om er onder een lelie te kunnen toevoegen.

Onder de knorrenpijpen vinden we ook een exemplaar met het merk K op de hiel. We kwamen dit merk al eerder op de hiel van gouwenaars tegen. Mogelijk is deze pijp eveneens een product van dezelfde Alphense pijpenmaker (*afb. 19*).

De zijmerken bestaan uit cijfers, figuren, letters of een combinatie van letters en figuren o.a. uit Alphen, Gorinchem en Schoonhoven. Hierbij zijn naast vele bekenden zoals de gekroonde hoofdletter M, N, vissen met of zonder initialen, ook onbekenden. Het lijkt me vooral interessant om de onbekenden eens beter te bekijken. Het merk de beugel, dat we op twee pijpenkoppen aantreffen, is van een bijzondere uitvoering en wijkt sterk af van de gangbare Goudse uitvoering (*afb. 20 en 14*). Al eerder peuterde ik uit omgezette grond bij het Alphense station een kopfragment, waarop dit merk duidelijker is te zien (*afb. 21*). De gekroonde kat (*afb. 22*) was ik nog niet eerder in het veld tegengekomen. De ketel heeft een trechtermodel en een schuin aflopende mond. Onder de Woerdense vondsten bevindt zich ook een serie gekroonde vissen. Naast reeds bekende merken boven de kroon zoals het dubbelmerk LVA/AVDA (*afb. 23*) van de Gorinchemse pijpenmakers Abraham van den Akker en Leendert van Aten, PST van Pieter Seton uit Schoonhoven (*afb. 24*) en PVR uit Alphen, is er ook een minder bekend merk, nl. PRM (*afb. 25*).

Rond Woerden werden gekroonde cijfer-zijmerken gevonden zonder initialen, nl. 18 (2x), 20 en 53 met Goudse bijmerken, 43, 91 met opvallende keizerskroon (*afb. 26*), 93 (2x), 95 (4x) en 98.

Ook de gekroonde M/N-merken met initialen kunnen, evenals de gekroonde visjes, keurig worden verdeeld over genoemde productieplaatsen. Maar ook bij deze groep zitten een aantal reeds lang bekende initialen, waarvan nog niet is ontdekt door wie ze gemaakt zijn (o.a. KRM).

In de reeks letter-zijmerken bevindt zich een aantal dat opvalt. Het merk AVD, waarvan 4 exemplaren werden gevonden, wordt zowel links als rechts op de kop aangetroffen (*afb. 13 en 27*). Dit geldt ook voor het merk de schoen (*afb. 28*).

Op een andere pijpenkop vinden we zelfs nog een onbekend Gouds merk, nl. ABH. Tenminste, als we de Goudse wapens met S op de zijkant van de hiel serieus kunnen nemen (*afb. 29*).

Afb. 23

Afb. 24

Afb. 25

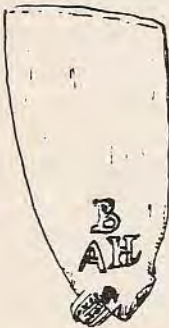
Afb. 26

Afb. 27

Afb. 28

Afb. 29

Afb. 30

Afb. 31

Op enige pijpenkoppen is plaats gemaakt voor een roker op een stoel, dampend onder het Goudse wapen. Op de zijkant van de hiel ontbreken echter de bijwapens met S. Een ander exemplaar toont eveneens zo'n zelfde roker, met dit verschil, dat de andere zijde een visser met harpoen en vangst laat zien plus de initialen (IV)DS. Een andere kop met een man met een mand op de rug en een fragment van een oranje pijp met MVG (Machiel van Genderen) laat zien, dat ook de pijpenmakers buiten Gouda kostbare vormen in gebruik hadden (*afb. 30*).

Sierkan, lampetkan of schenkkkan?

Bij het bekijken van pijpenkoppen, die gemerkt zijn met een bokaalachtige kan, met oor en tuit op een sierlijke voet, kan ik me goed voorstellen, dat dit merk, afgaande op het uiterlijk, sierkan werd genoemd (*afb. 31, 32*). Na het merk eerst sierkan genoemd te hebben (**2**), besluit Duco later het merk lampetkan te noemen. Ook in het meest recente werk over pijpenmakersmerken "De 'gecroonde roos'" wordt het merk voortaan lampetkan genoemd.

Waarom wordt dit merk na 1750 voornamelijk als zijmerk op korte, grove pijpen aangetroffen, op pijpen die hoofdzakelijk buiten Gouda werden gemaakt? Het lijkt me uitgesloten, dat het Goudse gilde toestond, dat een beschermd merk als de lampetkan in groten getale in de eigen provincie werd misbruikt. We vinden het antwoord in "De 'gecroonde roos'". De benamingen lampetkan en schenkkkan zijn in dit boek bij de verkeerde merken gekozen. Al eerder heb ik in het artikel "Verwarring rond het pijpmakersmerk "de koffiepote" in PKN X,40 in maart 1988 kunnen aantonen, dat dit merk in "Merken van Goudse pijpenmakers 1660-1940" verkeerd is weergegeven. In mijn verzameling bevindt zich immers een pijpfragment, een kop met steel, met het hielmerk 'de koffiepote' en steelstempel van de pijpenmaker L.VERRYST. Deze vondst werd door J. van der Meulen als mogelijke bijdrage voor een vernieuwde en uitgebreide inventarisatie van Goudse pijpen over het hoofd gezien. Op p. 92 en 93 in zijn publicatie vinden we onder nr. 156 de bewuste koffiepote echter met de benaming 'schenkkkan'. Bij de nrs. 118 'koffiepote/koffieketele' en 119 'koffiepote', p. 90/91 heeft hij kennelijk toch zijn twijfels en plaatst hij vraagtekens. Nu blijkt, dat de benaming 'koffiepote/koffieketele' verkeerd is gekozen, moet er bij de benaming 'schenkkkan' een ander merk gezocht worden.

Het merkbeeld waarbij de benaming 'de lampetkan' is aangegeven, komt m.i. hiervoor het meest in aanmerking. Een lampetkan is nl. een "waschvat" (**3**), en volgens de moderne Van Dale: "Lampete, kom waarin of kan waaruit het waswater geschonken werd, syn. 'lampetkan'; en verder: 'lampetkan, kan van een wasstel'. Het gesteelde kannetje, zoals op het zijmerk van de pijpen, is voor dit gebruik zeker niet geschikt.

Fig. 127 op p. 91 van "De 'gecroonde roos'", 'de kwispedoor' zou dan de

Afb. 32

Afb. 33

Afb. 34

Afb. 35

Afb. 36

Afb. 37

lampetkan kunnen voorstellen, want de kan op deze afbeelding is zeker geen kwispedoor! Een kwispedoor is een spuwpot, waarvan de omtrek van de vlakke rand altijd groter is dan de omtrek van de ronde buik. Zie hiervoor de kwispedoor op *afb. 33* van dit artikel zoals 18e-eeuwse Goudse pijpenmakers dit merk zagen.

Ook op de vraag waarom het Goudse pijpenmakersgilde toestond, dat de schenkkkan op het product van collega's elders in de provincie werd gebruikt, vinden we eveneens een antwoord in "De 'gecroonde roos'". Het merk de schenkkkan werd tot 1770 door Maarten Verzijl gezet. Hierna wordt het merk niet meer door Goudse pijpenmakers gebruikt. Het merk is dan vrij; we vinden de schenkkkan daarom als zijmerk op de producten van Alphense, Gorinchemse, Schoonhovense en ook Utrechtse pijpenmakers. De merken schenkkkan met IH (2 ex.) en AS (3 ex.) zijn reeds lang bekend, maar kunnen nog niet aan een pijpenmaker worden toegewezen. Het merk AS is zowel in Gorinchem door Cornelis van Dam boven de gekroonde vis als in Alphen boven de gekroonde 73 gebruikt.

Geen Utrechtse pijpen

Tot slot blijf ik, chauvinistisch, met de vraag zitten, waarom rond Woerden geen Utrechtse producten gevonden zijn. Op de kaart (*afb. 1*) is een cirkel getrokken met een straal van 20 km. Binnen die cirkel liggen Alphen, Gouda, Schoonhoven en Utrecht. Gorinchem, dat verder van Woerden af ligt dan Utrecht, maar wel in de provincie Holland is gelegen, had wel een flink aandeel in de afzet van pijpen rond Woerden. Uit een verzoek op 20 nov. 1752 van de Utrechtse pijpenmakersbazen van grove, korte tabakspijpen aan de Staten van Utrecht blijkt, dat zij belasting moeten betalen, als zij hun pijpen willen afzetten in Holland. Aangezien het verzoek zulke relevante gegevens bevat, lijkt het mij aardig een gedeelte van het verzoek weer te geven: "*dat zij ter voldoeninge van de 26 Juny deeses jaars hadden geexamineerd het versoeck der gesamentlijke pijpemakers alhier, ten eynde haar Edele Mogende nae het voorbeeldt van de Heeren Staten van Holland in deze provintie wierden ingebragt en doorgevoerd. En dat zij Heeren gecommiteerden hadden bevonden dat de pijpemakers rechtmatige redenen hadden van doleantie, terwijl door den Impost, derwelcke de Staten van Holland hadden gesteld op den invoer van pijpen buyten haar provintie gebakken genoegsaam verboden is eenige slegte korte pijpen, alhier gefabriceerd in die provintie in te voeren, waardoor een groot gedeelte van de kostwinning aan onze pijpemakers is benomen,...*"(4).

Hieruit blijkt, dat de Staten van Utrecht het verzoek billijken en een invoerbelasting instelden op de buiten de provincie gebakken pijpen. De maatregel stremde wel de invoer van korte, grove pijpen uit Holland, maar bevorderde natuurlijk de uitvoer van Utrechtse pijpen niet.

De groep laat 19e-eeuwse/20e-eeuwse modellen is weliswaar de kleinste groep, maar zeker niet minder interessant. Naast gladde modellen, zoals doetels in verschillende grootten, platpunten (izabé), mosterdlepels, horens, sigarenpijpjes, fragmenten fantasiepijpen werden er ook buitenlandse koppen opgeraapt. Opvallend is een goed berookte Engelse kop met dikke ketelrand en grove radering. Op de voorzijde lezen we de signatuur "Dublin" (afb. 34). Uit Duitsland kwam de Kaffehauspijp met het welbekende tafereel van ontspanning: gekruiste keus, biljartballen en kegels. Het merk ontbreekt, maar in het reliëf van de versiering zijn nog sporen te ontdekken van zwarte vernis dat eens de kop geheel heeft bedekt. Nog gedeeltelijk bedekt door bruine lak (calciné) is de rondbodem met een ongebotterde, dikke rand, versierd met maansikkel en sterren in het struweel (afb. 35). Een grote ovoïde kop waarop het rood/wit/blauw aan helderheid heeft ingeboet, laat volgens de tekst "Uit Gouda" geen twijfel over de herkomst (afb. 36). Een gezichtspijp heeft ook het geweld van de akkerbewerking overleefd (afb. 37). Het pagekopje heeft met overlangse naden over gezicht en achterhoofd sporen van een tweedelige mal.

Deze laatste groep van pijpenkoppen met een hogere verzamelwaarde draagt echter geen merken meer van de voormalige tabaksnijverheid in de regio Woerden. Hoewel veel merken op de akkervondsten overbekend zijn, zijn de makers van deze pijpen nog niet gevonden. Mogelijk heeft dit artikel kunnen aantonen, dat er nog veel is te ontdekken op het land, maar ook in de archieven.

NOTEN

-1 In 1982 in "Merken van Goudse pijpenmakers 1660-1940" datering van de parelkroon in zijmerken van 1700 tot 1740 en vijf jaar later in "De Nederlandse kleipijp" datering tot 1750.

-2 Don Duco, Achttiende eeuwse zijmerken met initialen. PKN II, nr. 5, 1979, p. 6-15. Zie ook J. van der Meulen, et al, Tabaksnijverheid in Gorinchem, 1992, o.a. p. 119.

-3 J. Kramers, Jz., Algemeen kunstwoordentolk, Gouda, 1847.

-4 Gemeentelijke archiefdienst Utrecht, II, 121, 1752.

Geraadpleegde bronnen

- Duco, D., Achttiende eeuwse zijmerken met initialen, PKN II, nr. 5, 1979, p. 6-15.

- Duco, D.H., Merken van Goudse pijpenmakers 1660-1940, 1982.

- Duco, D.H., De Nederlandse kleipijp. Handboek voor het dateren en determineren, 1987.

- Duuren, L. van, Stadswapens als zijmerk, PKN XI, nr. 41, 1988, p.16-22.

- Duuren, L. van, Cijfers als zijmerk, PKN XII, nr. 48, 1990, p. 190-196.

- Duuren, L. van, Registratie van ontbrekende merken, PKN XX, nr. 77, 1997, p. 918-924.

- Kooij, C. van der, Verslag van een onderzoek naar een vrijwel onbekend pijpenmerk, PKN XVIII, nr. 70, 1995, p. 733-736.
- Krommenhoek, W., A. Vrij, Kleipijpen, drie eeuwen Nederlandse kleipijpen in foto's, 1986.
- Meulen, J. van der en H. Tupan. De Leidse tabakspijpmakers in de 17e en 18e eeuw, 1980.
- Meulen, J. van der, Pijpenmakers en hun merken in de eerste helft van de 19e eeuw, PKN VIII, nr. 30, 1985, p. 34-47.
- Meulen, J. van der, De "Gouvenaars" van Alphen aan den Rijn. Een onderzoek naar tabakspijpenmakers en hun produkten, 1986.
- Meulen, J. van der, Kwesties over de tabakspijpmerken van Geurt Jacob Schildt, PKN XIII, nr. 49, 1990, p. 202-209. - Meulen, J. van der, De pijpenpotten van Alphen aan den Rijn, PKN XIII, nr. 52, 1991, p. 274-284.
- Meulen, J. van der, J.P. Brinkerink en P. von Hout, Tabaksnijverheid in Gorinchem, 1992.
- Meulen, J. van der, De "gecroonde roos" en andere pijpenmakersmerken van Gouda, Een vernieuwde en uitgebreide inventarisatie van Goudse pijpen, 1994.
- Smiesing, P.K. en J.P. Brinkerink, Onder de rook van Utrecht. Twee eeuwen tabakspijpenmakerij in Lauwerecht 1600-1800, 1988.

Met dank aan Stefan Pels

DE TABACKSBLASER SPREEKT:

*Voor mij ick weet een spijs, die ick al beter hou,
 Die draegh ick in mijn sack of in mijn wijde mou.
 Kom, let op mijn bedrijf, 't en zijn geen slechte saken,
 De kock, dien ick gebruyk, dat zijn mijn eygen kaken,
 Mijn keucken is een pijp, een doos mijn schapperae,
 Die draegh ick even staegh, waer dat ick henen gae;
 Een blat is mijn gebraet, van hier, o grage monden!
 De schoorsteen is mijn neus, is dat niet wel gevonden?
 En roock, dat is mijn dranck, wat pas ick op den wijn,
 Ick kan ook sonder hem gerust en vrolijck zijn.
 'K en hoef aen geen servet mijn handen af te vegen,
 Een kleyntjen, wel gebruyckt, dat is mijn grooten segen:
 Wel, laeck mij dien het lust: het is een rustigh man
 Die met de minste kost sich vrolijck maken kan.*

Jacob Cats